

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

Temetési szertartásaink.

(Folytatás.)

Temetéseinknél az igehirdetés nagyon is divatba jött, s ha nem csalódom, az emberi hiúságnak, feltűnési váagnak nagy része van abban. Ugy látszik, eleinte csak a kor, kitűnő családi, társadalmi és hivatali érdemekkel ékeskedő férfiakat temették és temették papszóval, prédikációval. Ide mutat azon gúnyos, lealázó példabeszéd is: nem lesz prédikációs halott belőle, azaz vagy nem ér oly kort, melyben az embereket ily ünnepélyes megtiszteltetésben részesítik vagy még inkább azért, hogy hitványsága, könnyelműsége miatt nem lesz méltó arra, hogy felette az Urnak igéje hangoztassék s a lelkipásztor által a gyülekezet előtt, százak és ezrek hallatára dicsőíttessék. Igen, a halotti beszédek áradoznak a dicsőítéstől s ez tetszik a népnek. S ha ez a dicsőítés mindenkor a valódi érdemnek felemlítése volna, kinek jutna eszébe azt gáncsolni, kárhözhatni; de fájdalmas tapasztalat bizonyítja, hogy az efféle dicsőítésben nagy szerepet játszik a hízélgés, az előkelő, gazdag és hatalmas családoknak való széptevés. Jó részben ezért vesztette el a halotti prédikáció becsét és jelentőségét a műveltebb s jóízű közönség előtt. Sőt mert a lelkészeknek — mondjuk ki igazán — nincs elég bátorságuk a hitvány, sokszor aljas életet éltekre nézve is megtagadni az egyházi beszéd tartását, nincs és alig is lehet bátorságuk megérdemelt módon, az igazságnak megfelelően megróni a hibákat és vétkeket, a bűnös szenvedélyeket, sőt nem ritkán a megérdemelt gáncs helyett mesterségesen keresett dicséreteket halmoznak a megholtra, lassanként még a valódi nemes jellemvonások kiemelése is visszatevészel találkozik s azon lesújtó, sértő nyilatkozatokat csalják ki a kiméltlen ajkáról, hogy a papot csak jól meg kell fizetni s megdicséri, felmagasztalja a bűnöst is s minél nagyobb a fizetés, annál nagyobb a magasztalás is. E megrovás pedig gyakran a legméltatlanabbul éri a derék, komoly

lelkészeket is. Az egyházi beszédnek vissza kell szerezni valódi méltóságát. legyen az Isten beszédnek megfelelőleg igazság; emelje ki az érdemét röviden, a meghalt tetteinek, jellemének hí, hamisítatlan rajzát adja a lelkész; a bűnös felett, ha nem tudja megtagadni az egyházi beszéd tartását s ha nincs vagy nem lehet bátorsága, vagy az eszély nem engedi meg a hibák, vétkek megrovását méltatlan dicsőítésre ne nyissa meg ajkát.

A nép hiúsága tovább is megy. Nem említve is azt, hogy a szülék prédikációt mondatnak oly gyermekek felett is, kiknek élete rövid pár évre terjedt s épen azért beszámítható tetteik is alig vannak, az emberi nagy kötelességekről még csak képzetet sem alkothattak, a kissé vagyonosabb családok elhunyt kedveseik temetését ünnepélyessé teendők két, három sőt négy lelkész szolgálatát is igénybe veszik. Ez már aztán valódi túltengés a prédikáltatásban, ez már ízetlen dolog.

Mit beszéljen négy szónok egy és ugyanazon egyén felett, kinek életében sokszor egyetlen kiemelkedő pont, egy megragadó jellemvonás sincsen. Mennyi ismétlés, mennyi szószaporítás kínozza ilyenkor a kegyes gyásztisztességtevő gyülekezet árva tagjait! S minél hibebb felfogással beszélnek a szónokok a halott felett, annál több az ismétlés, annál nagyobb az unalom s ha talán a sok szónok egy vagy más részletre nézve ellentmondásba esik egymással, a mi bizony megtörténhetik az alapgonddal nézve is, mily kínos jelenetek állanak akkor elő! Én magam is voltam oly vidéki egyszerű, de vagyonos földműves temetésére meghíva, hogy négyen tartottunk szónoklatot. Egy lelkész a háznál sok énekvers eléneklése után elébb imádkozott, aztán egy szent ige felett jó hosszú prédikációban oktató bennünket a bölcsen élésre; majd a háztól egy negyedórai gyaloglás után alig járható rosz utban elértünk a templomba, itt éneklés után először én imádkoztam s prédikáltam úgy a hogy tölem telt, de mindenesetre elég hosszasan, másodszor a helybeli lelkész lépett szószékre s mondott

bizony nagyon hosszú beszédet és még hosszabb alkalmaztatást, e kettő közt pedig oly terjedelmes életiratot, mely maga untig kipróbálja egy jóra való ember türelmét, és az alkalmaztatás milyen volt! jó Istenem! mennyi dicséret és magasztalás szállt az egyszerű földműves fejére! mily kicsinyes, templomba nem való dolgok említették fel! S az alkalmaztatás alakja milyen volt? Próza, kegyetlen próza, fül- és léleksértő, gyötrő versekkel váltogatva. Leszállt az alkalmaztatás egész a rigmusos bucsuztatóig, a jó ízlés ezen pokoli kisértőjéig és megöljéig, melyről alább méltó módra megemlékezem.

A templomból csak kijöttünk egyszer s hideg időben s csak a nagy sárban a temetőbe is eljutottunk; éneklés után itt még a negyedik szónok kezdte el beszédét füszererezve épületes bucsuztatóval, végre aztán a bezáró ének is elkövetkezett s a barátságos papi lakra ebédelni vagy inkább pihenni megtértünk. Borzasztó nagy munka volt ez, több mint 3 óráig tartó; én e sok beszéd hallatára, megvallom őszintén, kifáradtam testben és lélekben, de vajjon nem így volt-e a nagy közönség legtöbb tagja is? És akkor mit használt e nagy ceremonia? — S ha meggondolom, hogy mindnyájan becsületesen igyekeztünk a gyászoló feleket megsiratni s aztán vigasztalni is, vajjon az a folytonos és tartós felindulás nem volt-e kínzó és gyötrő a különben is alélt lelkekre! Hát vajjon az egészségre nézve 3—4 órai hideg helyen vagy épen a szabad levegőn való tartózkodás hasznos, üdvös volt-e? De hiszen mi erős férfiak, jó öltözetben a viszontagságot aránylag könnyebben elbirhattuk, de velünk türtek, velünk szenvedtek és éheztek az ártatlan éneklő gyermekek is, kik közül némelyek szánandó rossz öltözetben dideregtek. Hát azt említsem-e, hogy saját egyházamban nem egyszer az a szerencse ért, hogy egy és ugyanazon halott felett a háznál imádkoztam, a templomban ismét a prédikációt mondtam életrajzzal és bucsuztatóval, a sirnál siri beszédet tartottam, mert a gyászoló felek azt így kívánták. A prédikációkkal való ezen túlságos bőv bánás a hallgatókban unalmat okoz s leszállítja az igehirdetés becsét és hatályát; a lelkészre, hallgatókra nézve egyaránt fárasztó és egészséget veszélyeztető.

A halotti prédikációk egyik ízléstelen, sok esetben boszantó s a művelt érzelmeket sértő és gyötrő kinövése a bucsuztatás. — Hogy a lelkész vigasztalja a halottnak bánatba merült kedveseit, rokonait és jó barátait, talán tisztársait, hogy a

veszteség miatt enyhülést adjon azok szívének, természetesen tartom. — Csak legyen a vigasztalás rövid, néhány hatályos szóba foglalva, nemes, fenkölt, a jóízlésnek megfelelő. De mi történik? Kisebbségi egyházközségeinkben mindenütt találunk egy két irástudó férfit, kik a köznép által nagyra becsültetnek; ezek írják rendesen a halottak élet- és jellemrajzát, a néhol ugynevezett „nemzetség-leveleket;“ nem tekintve is azt, hogy ezek gyakran igen hosszúak, éktelen rossz iránylyal szerkesztvők, ezekben az elbúcsuztatandók — kiknek száma sokszor legió — egyenként felemlítettnek s ízetlen mondatokkal elbúcsuztatnak, még pedig úgy, hogy a halott, a néma lény, mint beszélő szerepeltetik, megköszönve az itt maradottaknak minden szivességet, legkisebb jótettét is. — És ha a jó ízlésű lelkész javításokat, gyökeres rövidítéseket merészel tenni az ily remek munkákon, jaj árva fejének. a hatalmas irástudó megharagszik s a gyászolókat is ellenszenvre hangolja, mert ugymond, sokkal szebb bucsuztatót irt ő, sokkal többekről is megemlékezett ő, de tiszteletes uram a szép életrajzot, a mindenkiről megemlékező bucsuztatót elrontotta, De legtöbb esetben megmarad az eredeti szerkezet. s a nép olcsó kegyeit hajhászó lelkész vagy kántor újra sorba veszi az atyafiak, jó barátok egész litániát tevő nagy számát s egyenként ismét mindtől elbúcsuztatja a drága halottat. A nép szereti hallgatni az életrajzot, szereti, ha tőle bucsuztatjuk az elhunytat, de kérdés, hogy vajjon egy vallásos cselekvényt szabad-e a rossz, a kores ízlés kedvéért lealacsonyítani, már-már nevetségessé tenni a műveltebbek és más vallásuk előtt? Szabad-e az igehirdetést profanálni?

Bár a bucsuztatás eképen a lelkészek funkciója mellett is elfajulhat, de mit mondjunk azokról a kántori verses bucsuztatókról, melyek háznál, olykor templomban is. legtöbbszőr a sirnál annyi hamis tartalommal, hazug dicséretekkel s nyelvrontó hitvány verseléssel a nép ízlését megrontják, a műveltek lelkében a legünnepélyesebb alkalommal is megbotránkozást és felháborodást szülnek! — Egy barátom a legnagyobb elkeseredéssel írja nekem, hogy tekintélyes, nagy egyházban, mely — szerinte — a bucsuztatás Eldorádója, csak pár évvel ezelőtt is olyan szokás dívott, hogy „az ima után egy éneklő kis fiu felolvasta a „nemzetség-levelet“ s aztán azt részekre szedve csoportonként bucsuztatta az atyafiakat. A kántor mindezt fenállva hallgatta s minden csoportra a gyermek által fülsértően eldeklamált strófák közül egybe beleszólt s azt a gyerme-

kekkel együtt elénekelte.“ Ez a szánandó ceremonia azonban már *nagy küzdelem után* azon igen nagyszerű reformon ment keresztül, hogy többé nem gyermek olvassa a nemzetség-levelet és a búcsuztató verseket. Azonban az én kedves barátom panaszáának itt még vége nincsen s tovább így folytatja: „Hát még a templomban mi történik? A mint bemegyünk a halottas közönséggel, egy darabig reszkető, siró búgó hangon szól az orgona, s akkor a kántor rákezd egy *soloéneket*, mely ismét csak búcsuztató, mert tele van *meredt karokkal, bezárt szemekkel, csókokkal s áldó kívánatokkal*, mintha a szegény halott, ki már a háznál mindenkitől elbúcsuzott, most az orgonaszó mellett ismét végezné a keserves munkát.“ Én is ismerem ezen solo éneklést, melynek a mi istenitiszteletünkben helye egyáltalában nincsen, ismerem és keservesen emlékezem a gyarló, boszantó, templomba nem való, világias melodiákra is. S minél czikornyásabbak e melodiák, minél túlzottabban magasztaló a tartalom, annál kedvesebbek ezen énekek a nép tudatlan tömege előtt. De hiszen a mi templomainkban csak Istent szoktuk éneken magasztalni s ott hol a szív oltáráról egyedül az Urhoz emelkedhetik a hála áldozata, nincs helye a gyarló, sokszor nagyon gyarló ember iránti tömjénezésnek! És ha még az érdem, a családi és társadalmi erények virágaiból fűznék a dícskoszorút! De mint az én barátom mondja „a k. búcsuztatók tele vannak hazugságokkal.“ „Tudok — úgy mond ő — esetet, mikor egy férje kegyetlensége miatt öngyilkossá lett nő felett mondott búcsuztatóban a kántor a kiszenvedett nővel bocsánatot kéretett durva férjétől; megtörtént, hogy a kántor egy hitvány halottat így búcsuztatott: Isten veled *te szent halott*.“ E felháborító, vallásunk, egyházunk tekintélyét aláásó búcsuztatók megszüntetése égető kérdés; de egyes lelkész- vagy gyülekezetnek erre nézve elég ereje és bátorsága nincsen, a kántorok pedig egy kis kedveltség és pénzszerezés miatt mindent el is követnek, hogy e rút szokás a divatból ki ne menjen. Hiszen néhol épen szabad stólája van a kántornak; alkudozik, mint az oláh pópa, a búcsuztatóra, minél több atyafi és jó baráttól kell a halottat elbúcsuztatni, kesergő verset is annál többet kell faragni: tehát annál többet is kell a búcsuztatóért fizetni. Ez megbotránkoztató, az ilyen eset tovább nem tűrhető. A búcsuztatók s különösen az ilyen rigmusos, izetlen búcsuztatók ma a XIX. században valódi gunyjai a prot. cultusnak. Hiszen már a XVII. század is undorral fordult el azoktól; bizonyosága ennek a

szatmár-németi-i zsinat XIII. végzése, mely így szól: „A halotti beszédek ne annyira magasztalók, mint inkább oktatók legyenek, a néniák pedig pedig vagy gyászversek, melyeket vénasszonyos modorban szoktak eljajgatni a test felett, közelebb is tudatlan theologusok által profanus értelemmel s irálylyal innen-onnan egybeszedettek, eltöröltetnek.“

Hát a mai finomultabb ízlés, hogy ne botránkoznék meg azokon! Révész Imre is a „Figyelmező“ (1878. évf. 434. l.) irodalmi rovatában Homonnay József. ref. tanító „Protestáns halotti búcsuztatói“ felemlítése alkalmából így szól, nem minden megindulás nélkül: „Vajha erőt vennének már az illetők magukon s hagynák el végképen ezeket a szerencsétlen búcsuztató rigmusokat, a melyek a föld kerektségén egyetlenegy ref. egyházban sincsenek már szokásban s nálunk is elvolnának már tiltva a Geleji Katona kánonok által.“ Hát a kánon hatályát állítsuk vissza!

Joó István.

(Folyt. köv.)

H ó d o l a t o k.

A pápának ez évi márcz. 7-én bekövetkezendő ötven éves tudori jubileuma alkalmából *Friepi* kardinál arra szólítja fel az összes tudományok képviselőit, hogy a jelzett napon Rómában gyülekezzenek össze s ünnepélyes audentian a pápa előtt *tegyenek bizonytságot aquinoi Szt. Tamáshoz való ragaszkodásukról.* — „Ezen emlékezetes napon — így mondja a felhívás — az összes tudományok a szentszék számolýához hódolataikat le fogják tenni.“

Ha a tisztelgés csak XIII. Leónak, mint a tudomány egyik kitünőségének szólana, az invitálás ellen nem lenne kifogásunk, annál kevésbé, mert még nem régen emlegették a lapok, hogy a pápa magába zárt életmódja nem tetszik a jézsuitapártnak, mivel attól tart, hogy az egyház feje részéről nagyszerű reformokkal leend meglepve. Ily férfi nekünk protestánsoknak is kedves volna s mi sietnénk, üdvös terveinek szerencsés sikert kívánni.

Azzal azonban, hogy „az összes tudományok a kívánt hódolatokat aquinoi Tamáshoz való ragaszkodásból tegyék le a szentszék számolýához,“ álláspontunknál fogva *nem érthetünk egyet*, mert meggyőződésünk, hogy a modern tudományok legtöbb és legészszerűbb vívmányai a protestáns szellem tulajdonát képezik és elvei sem aquinoi Tamás jelentőségével, sem a szentszék intencióival meg nem egyeznek és oly távol állanak egymástól, mint az ég a földtől vagy mint reformátoraink tanai a bünbocsátó levelek elárúsitásától.

Aquinoi Tamás! Nézzük csak rajzát! E szentnek napja évenként márcz 7-én ünnepeltetik. — A szent legenda azt meséli róla, hogy ifjúságában egy alkalommal a feszület előtt térdeire borulva imádkozott és mély álomba merült el, akkor úgy rémlett neki, mintha érezné, mikép övedzik

körül erősen lágyékaik az angyalok, és ennek következtében semmi érzéki inger sem háborgatta őt többé. Ugy járt, mint az egykori ragurai érsek, ki nem volt elég erős, magától a szüzességi fogadalmat megtartani és ki szerencséjére szt. Katalintól meg lett ajándékozva egy zsinórral, melyet teste körül övezett s ez által minden további kísértéstől örökre megszabadult.

Nem akarjuk kiemelni, miszerint *Hase* ennek fonalán ezt mondja: „Valóban óhajtható volna, ha az összes klérus ily öveket viselne, mert hol a természetesen erőszak követte-tik el; ott előáll a természetellenesség és a bűn veszélye: és végtére ama méltóságot, mely a nötlenségben rejlik s melyet *Peronne* oly menyeeinek tart, a papok közösen bírják minden aggregénnyel.“ Nem! Mi erre nem hivatkozunk; de csudálkozunk, hogy a prot. szellemű tudományról is feltehetően *Tripepi* kardinál ur, miszerint képes lenne, vivmányairól aquinoi Tamás kedvéért lemondani. *Vagy Rómában csakugyan nem sejtették, milyenek lehetnének hódolataink ily csuda-mesék alapján?*

Hiszen ez évi ápril 5-én még csak egy éve lesz annak, hogy a „*marpingeni*“ hasonló üdvcsuda a „*saarbrückeni*“ törvényszék előtt végelintézet nyert s ha ez talán a mai rohamos élet tolongásában itt-ott már feledésbe ment volna, azt azon czélból, hogy ellenfeleinket éber figyelmünkről meggyőzzük, ezennel futólagos vonásokban és egy kis kitéréssel felfrisítjük.

Utolsó évtizedünk kezdete óta ugyanis a Szüz-Mária-jelenések egészen divatba jöttek „*Lourdes*“ járván elől. Az azokra megkivántató ösztönt a német-francia háboru nagyon elősegítette. Alig hogy a poroszok Le Manst bevették, a szomszéd *Pontmainben* 1871. jan. 17-én estve 6 és 9 óra között az Istenanya négy kis leánynak jelent meg. Az öt körül folyó fényben ragyogó, imádkozásra intő felhívás olvasható volt. — 1872. évi jul. 7-én Elsászban lépett fel a „*krüthi*“ erdőcskében; itt is kis leánykák látták. A szent szüz hol egy maga, hol a Jézus-gyermekkel, vagy Józseffel és angyalokkal, sőt egyszer IX. Pius pápával jelent meg. 1873. évi jan. 10-én kardot hajított a Rajna felé; máskor meg egy zárt templom előtt állott és mellette egy porosz katona, jeléül, hogy ez akadályozza, a templomba belépni. Az áhitatoskodók *Krüthben* némely napon 15.000-nél többen voltak. Egy beszállásolt csapat száz katonaság e tüneményeknek véget vetett. De most a mennyei királyné más, közel 30 különféle helyen láttatott. Többek közt a *Metz* mellett elesett francia katonák sirjain; a *weissenburgi* csataterén; *Szt.-Quirin*-ben a *saarburgi* és *Rimlingen*-ben a *saargemündi* kerületben. 1877-ben *Dittrichswalde*-ben és *Mettenbuch*-ban *Regensburg* vidékén.

A *marpingeni* tünemény 1876. jul. 3-án vette kezdetét, azon napon, melyen *Lourdesben* a szent barlang bejárata előtt a Szüz-Mária szobor 36 püspök jelenlétében ünnepélyesen megkoronáztatott és eme felirattal: „*Fe suis l'immaculée conception*“ elláttatott. A *marpingeni* csudának mustármagja a 11 éves *Kunz Margit* volt, ki vallomása szerint egy könyvben más embereknek történt ily jelenésekről olvasván, arra a goudolatra jött: „*Várj, te is ezt úgy mondod egyszer*“ s midőn védője Dr. Strauss vele a csudahelyre akart menni, azt mondotta: „*Kell is oda menni! hiszen az mind hazugság volt!*“ Dr. Majunke meg, mint tanu, a

biróság előtt így nyilatkozott: „*Én azon kérdéssel, vajjon a marpingeni események természeti vagy természetfeletti minőségűek-e, mihelyt oda jöttem, tisztában voltam; csak a felett maradtam kételyben, hogy vajjon isteni vagy ördögi érdekek rejlenek-e bennök. Miután azonban Kunz Margit a fenyítőbiztos előtt tagadásba hozta az állított tüneményeket, mindenesetre nekem is úgy tetszik, hogy a játékban ördögi elem szerepelt.*“

Majunkénak igaza volt. Legalább az önzés, mely leg-rútább tulajdonsága az embernek, e tünemények egyedüli rugója volt. Már 1877. márcziusában az Istenanya a *gap-penachi* malomban jelent meg egy üveg *marpingeni* vízben. A malmosnak, ki nagyon el volt adósodva, „sok látogatója volt.“ *Pinczében* a vizsgálatkor 450 mark pénz és 640 gyertya találtatott, mint befolyt kegyadomány. *Marpingenben* még nagyobb volt a jövedem. Neureuter, az ottani pap, nem számolhatott be. De egyházi pénztárnoka, saját vallomása szerint, de minden könyvelés nélkül — ugy a mint a pap szakácsnéja és más nők a kötényben vagy szivarkatulyákban hozták a pénzt — bevett és minden felesleg nélkül kiadott 1875-ben — tehát a szent látvány előtt — 27 márkát; de már 1876-ban 200 mt.; 1877, midőn a tünemény fénypontján állott, 3984 mt. — Miután, egy tanu szerint, a jámbor zarándoklók 1877-ben, hétköznapon 600—700-ra, vasárnapokon 6000—7000-re mehettek, sőt szeptem. 2-án 13,000-nyi sokaságban jelentek meg, ugy a naponkénti bevétel 100—500 mk. között váltakozott.

A törvényszék a szereplők ellen a birodalmi fenyítő-törvény 263. §-sa értelmében járt el, mely így szól: „*Ki azon czélból, hogy magának vagy másnak — itt a marpingeni templomnak — jogtalan birtokelőnyt szerezzen, valakinek birtokát károsítja, vagy hogy áltüntetések (Worspingelung) vagy az igazi tények elferdítése és eltitkolása által annál tévedést idéz elő és ápoi, csalás miatt börtönre ítéltetik és e mellett 1000 tallérig menő pénzbírságban és a polgári jogok elvesztésében marasztaltatik el stb.*“

*Nyilván való, hogy a marpingeni pernél a cultur-historiai mozzanat nem az egyes szereplők büneiben rejlik, hanem ugy tekintendő az, mint a klerikális gyermek- és népnevelés gyümölcse, ujitott kiadásban. Igen, mert sok oly tettet jegyzett fel a történelem, melyre nézve hasonló bizonyítást hozhatnánk fel. Csak egyet a sok közül: A phalzi választófejedelem, lágyszívü Lajos, ki 1436-tól 1450-ig uralkodott, öcsese a harcziás Frigyes erélyessége folytán nemcsak világi, hanem klerikális elleneitől is meg lett óva. — A két párt szövetkezett, hogy Frigyeset megsemmisítse. Látogatóba jött Lajoshoz heidelbergi várába két francia lovag, kik csakhamar Lützelsteini Eleonorával, a fejedelmnö udvari hölgyével szövetkeztek. Egy éjjel 1449-ben, midőn Lajos alva ágyán feküdt, hálószobája ajtaja nagy robajjal felnyitott s a felébredt fejedelem, bódító illatfelhőtől környezve maga előtt látja a mennyei királynőt ragyogó koronával a fején, tökéletesen ugy, mint azt a várkapolnai oltárkép ábrázolta. Lajos imádkozni kezdett; Szüz-Mária Frigyes kiadását követelte; mert hitszegő és a fejedelmi korona után áskálódik. Lajos, ijedtsége daczára bizonyítékokat kért. „*Ám legyen!*“ felkiáltá erre az isteni szüz, „*Tudjad, te gyenge hitű, hogy vétkes tesvéred, hogy elveszitsen, az ördöggel szövetkezett. E pillanatban is együtt vannak. De nekem hatalom adatott,**

a sátánt ide lábaimhoz parancso'ni. Erősítsd magadat Istenben vetett bizalom által Lajos, mert te most a világ gonoszságát fogod látni. Jelenj meg, te örökre elkárhozott!" Erre iszonyú láрма és lánczcsörgés támad; a szoba megtelik kénbűzzel s a szent anya lábainál iszonyú rángatózó-sokkal egy borzasztó, szikrákat szóró sárkány hunyászkodik meg, melyre a szent szűz lábát teszi. Lajos elájul. A szűz és az ördög most Frigyes hajléka felé sietnek, helyüket Lajosnál a két francia lovag foglalja el s vár, míg a fejedelem eszméletéhez tér vissza. Frigyes várgróf szobájából egészséges hortyogás hallatszik. „Hamar, az alkalom kedvező,” mondja az Istenanya az ördöghöz, „itt a kulcs, nyisd az ajtót.” Belépnek. Frigyes ágyán alszik, az ördög tört ránt s az ágy felé siet, de valamiben megbotlik s e pillanatban egy óriási alak ugrik fel előtte, a derék Gemmingen lovag, ki itt, ura lábainál, az ágy árnyékában pihent. — Gemmingen ugyan az első pillanatban, a pokoli szörny láttára hátra tántorog; de megpillantja az ördög kezében a gyilkot, balkezének hatalmas lökésével földre teríti a sátánt; ez ordítva ismét fel akar emelkedni; egy éles kard suhintva hasítja a levegőt s a pokoli lakos feje a mennyei királyné lábaihoz gurul. Szűz-Mária szökik; azonban lábai hosszú, csillagos, mennyei uszályába bonyolulnak, lehengetül a lépcsőkön s eltöri a lábát. *A róm. szentszék sem Lajos gyóntató-
atyjának fejét törzséhez növeszteni, sem Lützelsteni Eleonora
grófnő lábát kigyógyítani nem bírta.* Szegény Lajos pár hónap mulva, elmét veszítve, meghalt. De Frigyes várgróf elleneit rövid idő alatt kiméretlenül kipszittította.

Nemde „a róm. egyház évszázadok előtt elveiben olyan volt, a milyen még ma is?” S ha mi e tapasztalat alapján hódolatot vinnénk Rómába, ez nem szólhatna másként, mint emigy: *„Vajha a Jézusitismus s szövetségeseinek bűnös csel-
szövényei, melyek terveiket mindig az emberek babonáságára és
gyengéire irányozzák, oly véget érnének, mint 1449-ben a heidel-
bergi várban és 1879-ben Marpingenben.”*

Bierbrunner Gusztáv.

(Vége köv.)

A magyarországi ref. egyház egyetemes konventjéből intézett feliratok.

IV.

A katonák lelki gondozása ügyében.

(Vége.)

V. Az erdélyi egyházkerületben:

Sepsi-Szt.-Györgyön a méntelep 40—50 számból álló személyzeténél a temetések körül végeztetnek lelkészi teendők; esetenként 2 frt díjért.

Fogarason a helyőrségi katonák évenként egyszer urvacsorában részesíttetnek a gyülekezettel, a betegeknek urvacsora adatik, a halottak eltemettetnek, a halálzásról szóló anyakönyvi kivonatok kiadatnak. E szolgálatokért, bár gyakran fordulnak elő, semmi díj nem fizettetik.

Nagy-Szebenben a 300—500 lelket számláló helyőrségi ref. katonák külön isteni tiszteletben s 3-szor évenként urvacsorában részesülnek, az e célból tartott istenitiszteleten; a betegek látogattnak, a halottak eltemettetnek. Mind ezen gyakori és terhes szolgálatokért 24 év alatt 6 esetben összesen 270 frt díj fizettetett, a miből egy évre alig 11 frt esik.

Kezdi-Vásárhelyen a helyőrségi katonák és honvédek évenként 2-szer urvacsorában részesíttetnek a számukra rendezett istenitiszteleten; a betegek látogattnak; a körülöttök tett szolgálatok száma 20 év óta 85-re megy; a halottak eltemettetnek; 20 év alatt 35 eset fordult elő, mindezen szolgálatokért soha semmi díj nem fizettetett.

Körös-Bányán sem adatik semmi tiszteletdíj.

Nagy-Enyeden, Kolozsvárt hasonlólag a gyakran előforduló szolgálatokért semmi díj nem adatik.

Deesen a méntelep legénységénél s a helyőrségi honvédszázalaj legénységénél teljesített szolgálatokért díj nem adatik.

Nagyméltóságú Miniszter Ur!

Imé ezen adatok mutatják, hogy mily mérvben részesülnek a ref. egyház kebelébe tartozó katonák lelki gondozásban. A kép, melyet ezen kimutatásokból nyerünk nem valami kedves és megnyugtató, de sokkal inkább rideg és leverő hatással van az észlelőre. Mert kétségtelenül igazolják ezen adatok, hogy a katonák lelki gondozása csak mellékes dolognak tartatik az államkormány részéről s azok az egyének, kik e nagyon fontos ügyben közreműködnek, alig érdemesíttetnek, nem hogy tisztességes díjazásra, de legtöbbször elismerésre sem. Épen azért tisztelettel kérjük nagyméltóságodat hatályosan közreműködni, hogy ezen lelkészi gondozás ügye komolyan és érdemileg figyelembe vétessék és méltányoltassék; annál fogva határozottassék meg, hogy a hol már állandó katonaság szállásol s a lelkészi szolgálat rendszeresen igényeltetik, ott a gyülekezeti lelkész ne az egyes szolgálatokért legyen külön-külön díjazandó, hanem számára az állam által egy méltányos évi átalány állapítassék meg; a hol pedig az állandó katonaság oly tömegben szállásol, hogy annak lelki gondozása a lelkész gyülekezeti teendőinek hátránya nélkül nem eszközölhető, ott az állam e célra egy teljesen külön lelkészről gondoskodjék; természetesen a hol állandó katonaság nincs s csak ritkábban az átköltözködések s a keresztül utazások alkalmával előforduló egyes eseteknél vétetik igénybe a lelkészi szolgálat, ott azt a gyülekezeti lelkészek továbbra is díj nélkül szívesen megteendik. Magától értetvén, hogy lelképásztoraink a katonák körüli lelkészi szolgálattételeiknél fogva, a katonai hatóságokkal semmiféle olynemű viszonyba nem hozhatók, mely az ő törvényes egyházi hatóságuktól való függésöknek s lelkészi önállóságuknak csorbitására lehetne.

Továbbá intézkedést kérünk tétetni az iránt is, hogy a katonaság ünnep és vasárnapokon az isteni tiszteleteken való megjelenhetésben ne akadályoztassék, sőt arra időnkint felhívassék; temetések alkalmával, a halottas háznál szolgálatot teljesítő lelkész a rendesen dob- vagy trombitaszóhoz alkalmazott katonai menetben való részvételre ne kényszeríttessék s azon esetben ha a sirnál is ima vagy beszéd tartása kívántatik a temetőig és onnan visszazállító fuvarral elláttassék avagy e célra külön díjaztassék.

A táborig lelkészre rendezése ügyét is tisztelettel ajánljuk nagyméltóságod figyelmébe, hogy t. i. a hadsereghez mindenik hitfelekezettől a katonaság hitfelekezeti szerénti létszámának megfelelő arányban állíttassanak a táborig s ha úgy kívántatik ezred lelkészek; továbbá hogy azok között is hitfelekezeti szerént a jogegyenlőség és viszonyosság elve minden tekintetben alkalmaztassék, és hogy

azok egyházi tekintetben illető egyházuk hatóságával köteles összekötési viszonyban és függésben legyenek.

Végre nem hallgathatjuk el még azon körülménynek fölemlítését is, hogy az 1877. évben a vallás- és közoktatási miniszter ur 10,473 sz. a. tudatta volt egyházkerületeink püspökeivel, miszerint a polgári lelkészek által a közös hadseregbeli katonák körül teljesített kiegészítő lelkészi szolgálatok díjazására évenként csak 2500 frt általány állván: hívják fel az illető lelkészeket, hogy igényeik felszámításában ezen körülményre kellő tekintettel legyenek; megjegyezvén azt is, hogy az ilyen szolgálatokról szóló kimutatások minden év végével az illető katonai állomások főnökei által hitelesítve, a honvédelmi miniszteriumhoz terjesztendők fel; s fájdalom, bárha egyházkerületeink püspökei ily értelemben jártak is el, annak semmi eredménye nem lett; sőt az újabb kérelmezésre is viszonytalan sem érkezett. — Már maga az, hogy az ilyen szolgálatokért 2500 frt évi általány szabott ki, ellenkezik a fenforgó ügy komoly méltóságával és fontosságával; és hogy ezen csekély összegből, éppen a ref. egyház lelképásztoraiknak nem juthatott még eddig semmi díjazás, aligha egészen méltányos intézkedés és eljárás.

Előterjesztésünket egész bizalommal ajánlva Nagyméltóságod figyelmébe és magas pártolásába s várva ezen kérdéses ügynek igazságos és méltányos elintézését

hazafias tisztelettel maradtunk

Debreczen, 1879. szept. 13.

a magyarországi ref. egyház
egyetemes konventje.

Annak nevében:
Idősb báró Vay Miklós,
konventi elnök.
Tóth Sámuel,
jegyző.

Falusi levelek.

VI.

Czelder atyánkfia Figyelőjében és egy kis külön füzetben is az önkéntes adakozás útján felállítandó közpénztárt ajánlja, nagyon szépen, buzgóan lelkesít, apostoli hangulattal ösztönöz az adakozásra, csak így lehet annak felállítása hozzánk reformátusokhoz illő és méltó. — Még ha pusztán csak egy segélyző domesztikáról volna is szó — megvallom — nagyon illusóriusnak tartanám mai időben ez utra szorítani annak alakítását, így pedig a szükségletet a regenerálandó anyagi szervezetet tekintve éppen nem sokat érőnek. Nem a reformáció első éveit éljük most, a mikor ily önkéntes adakozás útján fillérenként alapított közpénztár jövőjéhez köthetnénk reményt, hanem a reformáció azon 4-ik századában, mely a hitelenséggel, anyagelvűséggel, önzéssel küzdve létét akarja megmenteni, államát óhajtja biztosítani; itt az önkéntes adakozásokra is lehet ugyan a segélypénztárnál számítani, de az első osztálynál kötelezettséget kell zsinati törvényes elhatározás alapján megállapítani és végrehajtani, úgy, hogy senki magát az alól ki ne vonhassa, senki az önzés köpenyébe el ne rejtőzhessék előle, csak így tudom a domesztikának első és főágát, a fizetési pénztár megalakítását, reményleni. — Boldogok, kik másként is reményleni tudják, de fájdalom, családásuk bizonyos.

Második fontos ága domesztikánknak a *segélypénztár*. Ezt képezné első sorban azon pénz, mely a fizetések pénztárában az évi kiadás után fennmaradna, a mi tetemes összeg lenne, mert az 574 lelkészi állomást kevesbitené az *affiliatio*, a tanítói fizetést kevesbitené a kisebb egyházakban a lelkészséghez kötött tanítási kötelezettség,*) kivette s beszedve 820,000 frt lenne ugyan, de abból tulajdonképen 700,000 használnának fel s így évenként 40,000 frt maradna fen a segélypénztár nevelésére. Másik forrása lenne az évenkénti államsegély fele és a tulajdonképeni önkéntes adakozások, ajánlatok, hagyományok. E pénztár jövedelme fordíthatnák évenként a tűzvész, árvíz, jég s más elemi csapásokkal látogatott egyházak s belhivatalnokok gyámoztatására, továbbá az önerejükben templomot, paplakot, iskolát építeni nem képes egyházaknak a viszonyokhoz képest segélyt vagy kamattalan kölcsönt adna. Ebbe olvadna az u. n. ref. segélyegyleti pénztár, melynek rendeltetése ezután a hazai belmissió ápolása, gondozása és fentartása lenne.

Harmadik szükséges és üdvös ága lenne az *egyetemes lelkészi gyámpénztár*. Minél szétforgácsoltabban van életbe léptetve valamely intézmény, annál kevésbé látható annak nagyobb szabású jótékony hatása. — Vannak nekünk most egyházmegyénként lelkészi gyámintézeteink, egyik másik már szép előhaladást is mutat, de be kell ismernünk, hogy egyesítve ezen gyámintézetek pénztárait, vagy ezutánra egy közöst alapítva s ahoz a fizetések 2%-kával járulva, az államsegély másik felét e célra fordítva, oly közös gyámialapot nyernénk, hogy egy évtized alatt nem 40—50 frtos évi segélyt, hanem tisztességes nyugdíjat adhatnánk özvegyeinknek s árváinknak. A mi világunk nem e földi országból való levén, bizony ez a földi ország nem is gondoskodik a szegény ref. lelkészi osztályról; rendelkezni, parancsolgatni tudnak nekünk, ha szükségük van ránk, hozzánk fordulnak: de hogy bennünket jutalmazzanak, vagy csak segítsenek, támogassanak — azt nem fogjuk elérni soha. Gondoskodjunk tehát magunk, szakaszszuk el szegénységünkötől is a mennyit lehet, hogy elhagyott családjaink legalább egy kevés gyámolítást nyerjenek ez intézettől.

Végül nem szorosan a domesztikához tartozó intézmény ugyan, de anyagi tekintetben mindenesetre igen jelentékeny, biztos és hasznos eredményü vállalkozás lenne a magyar ref. egyházak kölcsönös tűzbiztosítása, minden mai biztosításnál kisebb %-al is tisztességes nyeresémet adna az, és a mit jelenleg más nyereszkesedésre alakult intézeteknek fizetünk, azt saját magunknak adnók; hiszen éppen a fenálló példák mutatják, hogy egyes egyházkerületek tömeges biztosításánál mennyi haszna van évenként egyik-másik biztosító társaságnak. Bizony jobb lenne egyesülten, kölcsönös alapon eszközölni a biztosítást magunk között, s az abból eredő hasznot is egyházi, iskolai sokágu szükségseink fedezésére fordítani. Igaz hogy sokkal kényelmesebb dolog így mint mi is vagyunk felelőség és kockázat nélkül 20% díj visszafizetésben részesülni, de mert már évtized folyamának eseményei nyugtathatnak bennünket arról, hogy határozottan csak nyereségre lehet kilátásunk: egyházainknál ápoljuk ez eszmét; ismertessük, ajánljuk, nem hiszem hogy igen nagy többség

*) Mind az affiliált egyházaknál, mind a lelkészséggel összekötött tanítási kötelezettségnél a fizetés aránylag emeltetnek, mert a teher is nagyobb lenne, s az ily állomások a rendesnél egy osztálytal feljebb sorozandók lennének.

ne pártolja azt, és át ne lássa, hogy saját anyagi előnyünkre szolgálna. Az ebből eredő nyereséget is méltányosnak lát-nám a segély és gyámpénztár között osztani meg azért, mert míg az egyik épen az egyházak s egélyezésére is for-dítaná, addig a másik ugy sem segítettvén az egyházaktól, vagy csak aránytalanul igen kicsiny részben, ez által az egy-házak különösebb terhelése nélkül — mint a tanítói nyugdíj évi kötelezettsége is bizonyos méltányos kárpótlást ny-erne tőlök.

Ily domesztikai rendszer felállításával és életbe lépte-tésével teljesen biztosíthatnók jövőnk anyagi szükségleteit, pedig ma ez a legfontosabb létkérdésünk, megmenthetnők kisded egyházainkat az elpusztulástól, gondoskodhatnánk szegényebb néprétegünk neveléséről, oktatásáról, lelki gon-dozásáról; mindig biztosabb kilátással bírnánk a jövőre nézve, mert napról napra erősödnek az alap, melyet a magyar ref. egyházak egy testté tömörülése tenne le, biztosítva lenne népiskolaügyünk, mert tisztességes fizetésre képzett tanítókat alkalmazhatnánk, a tanítás mindenütt teljesen díj-mentesen lenne szervezve s nem kellene a nép és belhiva-talnokok között a közvetlen fizetés legtöbbször lealázó érül-közéséből származott súrlódások keserű jeleneteivel a mívelt lelkeket magasztos pályájuk kötelességeinek szeretetétől meghidegíteni.

Mostani helyzetünkkel meg nem maradhatunk, vagy legyünk készen anyagi, erkölcsi súlyedésre pusztulásra. Ha a konventi domesztikai küldöttség még helyesebb s elfogad-hatóbb tervvel fog előállani vagy más valaki czélszerűbb utját, könnyebb módját találja fel a domesztika felállításá-nak: nemcsak meghajlom előtte, sőt örömmel fogom üdvözölni, hiszen épen az lenne e gondolataim közlése által is főczélom, hogy mintegy a mások véleményét is kihívjam s építsük egymást jóakarattal. *Főddolog pedig, midőn domesztikát akarunk felállítani, hogy legyen bennünk egyesült, erős akarat, önzetlen áldozatkészség, buzgó tevékenység* és le fogjuk győzni legnagyobb ellenségünket a paizsos férfiut, a sze-génységet, mely oly sok szépnek, jónak, dicső törekvésnek rideg akadálya szokott lenni.*)

S—s.

IRODALOM.

Megjelent „A dunántuli ref. egyházkerület 1879. okt. 27. s következő napjain Pápán tartott gyűlésének jegyzőkönyve,” nagy 8-adrét. 188 lap. Ára 1 frt.

Többféle közérdekű tárgyat foglal magában, nevezetesen: a nevezett egyházkerületben életbeléptetendő tanító-választási szabályok tervezetét, mely szerint a tanítói állomások egyházmegyénként 3 osztályba teendők; az első osztályba azon tanítói állomások tartoznak, melyeknek átlagos jövedelme 500 frton felül van; 2-ik osztályba azok, melyeknek jövedelem-értékek 400—500 frtig halad és a 3-ik osztályba, melyek 300—400 frt között váltakoznak. A tanítók is az iskolájukban kifejtett szorgalom s ennek foly-tán az oktatásban felmutatott eredmény szerint: kielégítő, jó és jeles osztályokba sorozandók. A jeles osztályzatuk

*) Valóban sok oka van a magyar ref. egyháznak a panaszkodásra a nagy szegénység miatt, panaszkodni és sápitani talán még jobban tudunk, hanem az is igaz, hogy a sült galambot szájunkba szeretjük várni s még csak jó tervek kidolgozásával sem örömet fásasztjuk magunkat; azért örömmel közlöm S—s.-nek ezen anyagi érdekeinket szellőztető leveleit s ujlag felhívom az egyház ügyei iránt igaz szere-ttel viseltető hitfeleket, hogy ez oly nagy fontosságú kérdésben hal-lassák szavukat. Szerkesztő.

minden üresedésben levő tanítói állomásra, a jó osztályza-tuak a 2-ik és 3-ik osztálybeli állomásokra, a kielégítő osz-tályzatuk csak a 3-ik osztálybeli állomásokra pályázhatnak. Minden tanítóválasztást az egyházmegyei elnökség intéz el, a mennyiben az esperest által választásra kitézött határ-napon az illető gyülekezetben megjelennek az egyházmegye elnökei vagy azok helyettesei; a választásba a presby-terium tagjai folyhatnak be, a pályázók közül tartoznak választani.

Közöltetik a tantervjavaslat a dunántuli hely. hitv. egyházkerület népiskolái és az ismétlő iskolások számára; továbbá egy javaslat, hogy miként lehetne a zsinattartás költségeit legczélszerűbben fedezni; t. i. indítványoztatik: hogy minden lélek az egyházkerületben két krajczár önmeg-adóztatásra hivassék fel, melyből befolyó pénzmennyiség 4506 frtot tenne és ez 12 zsinati képviselőnek napdíját 60 napra teljesen fedezhetné.

Érdekes továbbá apápai főiskola tanári nyugdíj-inté-zetének megerősített alapszabályzata, melyből a következő pontokat ki kell emelnünk: 4. §. Ki a főiskolánál viselt rendes tanári hivatalát önként elhagyja, tagja maradhat az intézetnek, ha évi illetékét tovább is rendesen fizeti; ha pedig ezt nem tenné, az intézetből kilépettnek tekintetik. Törzsbetétét azonban távozás napjától számítva egy évig visszakívánhatja. 5. §. Minden az intézetbe belépő tanár tartozik az intézet pénztárába 100 frtot egy év alatt befizetni. 6. §. Minden tanár fizet évi illetékül 10 frtot. 8. §. A főtanoda minden rendes nyilvános hallgatója fizet a tanári nyugdíj-egylet pénztárába évenként 1 frtot; minden magán-vizsgát tevő félévi vizsga után 2 frt 50 krt; minden érett-ségi vizsgát tevő nyilvános tanuló 2 frtot, magántanuló 5 frtot; azon növendék pedig, ki a gymn. tanfolyamot más intézetben végezte s ide csupán az érettségi vizsga letétele végett jó, 10 frtot fizet. A tanítóképességi vizsgát tévők is az egylet pénztárába 5, 10 vagy 20 frtot fizetnek. 16. §. Erkölcsi gyarlóság vagy vétség miatt hivatalából elmozdi-tott tanár, míg más állomást nem kap, az őt megillető nyugdíj-nak felét kapja, ugyanezt kapják halála után özvegye és árvái is. 18. §. Az elhunyt tanár neveletlen árvái közül a fiuk mind-addig segélyt kapnak, míg iskolai pályán vannak. — A mesterségekben vagy kereskedésekben tanulók a mint meg-élhetősökre elegendő fizetést huznak, megszűnnek segélyez-tetni, hanem azon évben, melyben saját üzletet nyitnak, kapnak egyszer mindenkorra 200 frtot. A leányok 14 éves koruk bezártáig kapnak segélyt, ezenkívül férjhez menete-lük alkalmával 500 frtot. 20. §. Hivatalánál 35 évi szolgálat után lemondott ugy szinte betegség vagy elgyengülés foly-tán képtelenné lett tanár kap 400 frtot. Ugyan az egész 400 frtot kapja az elhalt tanár özvegye, ha neveletlen ár-vák is maradtak, ha árvák nincsenek, akkor 300 frtot. Ha az elhunyt tanárnak csak árvái maradtak, azok követ-kezőkép részesülnek segélyben: egy árva kap évenként 200 frtot; két árva egyenként 150 frtot; 3 árva egyenként 120 frtot; 4 vagy több árva között az egész 400 frt illeték ki-osztatik.

A pápai tanítóképezde tanterve is közölve van, végre 9 rendbeli esküforma az egyházkerületi tisztviselők és ta-nárok számára.

Végül föl kell említeni a tartalmas püspöki jelentést,

mely egyházunknak az államhoz való viszonyát, a felekezeti viszonyokat, az egyházi ügy, mint iskolai élet mezején fölmerült nevezetesebb mozzanatokat tartalmazza. **T.**

Egy mindössze 19 lapra terjedő kis füzet jelent meg Debreczenben Könyves Tóth Kálmán laczházai ref. lelkész-től „*Értékelő hamis atyafi, vagy a leálcázott nazarénus*“ czimvel, vétetvén e kettős czim elseje Gal. II. 2. 4. 5-ből, mely szentírásbeli hely a „népszerű elmélkedés“ mottója gyanánt szolgál. A füzetke előállítására alkalmat szolgáltatott azon körülmény, hogy Laczbázán egy egyén jelent meg, ki *baptistának* adta ki magát, de a ki mint rajongó *nazarénus* ajánlatot a hatóság figyelmébe s ez és talán más társai is, bizonyos németből fordított ily czimű iratot „kik a baptisták, mit hisznek s némi sajátágaik.“ — „Németből fordította: Geissler Sándor“ — szórtak szét a nép között. K. T. K. mint az egyház őrállója, magához idézteti a nazarénust, megvizsgálja, fölfedezi előtte tudatlanságát s azután egy szempillantásig sem engedi meg neki gyülekezetében további tartózkodását. Tüzet kiáltva, megírja e kis füzetet, melyben kimutatja a baptisták s ezek fatyuhajtásának a nazarénusoknak eredetét s felsorolja azon tanait, melyek az említett németből fordított iratban szándékosan elhallgatvák, feltünteti e tanok következtelenségeit s veszélyes következményeit s a józan eszű magyar nép fiaihoz, az evangyeliomi gondolkozásu keresztyénekhez fordulva, honfiai s keresztyéni kötelességnek tartja küzdeni e harapózó kór ellen. Mi valódi lelki élvezettel olvastuk át ezen a nép számára apologetikus czélzattal irt kis füzetkét s lelkünk-ből örvidenénk, ha ez minél nagyobb elterjedést nyerne mindazon helyeken, hol a nazarénizmus mérges növénye felburjánzott, vagy a hol csak csirájában is mutatkozik. Ha hangzik gyankran a kiáltó szó, hogy „könyvet a nép kezébe!“ s ha az igényeknek legjobb akarat szerint igyekszik is eleget tenni — szegyenell vallhatjuk be a londoni traktátus terjesztő társulat, mely látva, hogy nálunk aluszik a leányzó, áldásos működését — fogadja hálánkat érte! — budapesti ügynöksége által hazánkban is kiterjeszti: az ilyen traktátusokat, melyek magyar agyban születnek, magyar ember számára s a magyar nép szükségei tekintetbe vételével, tehát homlokukon a közvetlenség jellegével irvák, csak örömmel üdvözölhetjük s belőlük csak minél többet óhajtunk. Kivánatos, hogy a makói „Téli Ujság“ igen tisztelt, nemes törekvésű szerkesztője is venne tudomást e füzettről s emlitené fel lapjában.

Csiky Lajos.

Adakozás.

(Folyt. s vége.)

A vízkárosult szegedi ref. egyház segélyül a békésbándi ref. egyház-megye pénztárába folytatólag begyűlt kegy adományok:

Alsó-Dabas 12 frt 59 kr, Belvárd és Magyar-Peterd 2 frt 50 kr, Kopács 12 frt 86 kr, Csúza 15 frt 73 kr, Hedrahely 6 frt 97 kr, Szilágy-Nagyfalu 4 frt, Majtis 2 frt, Darnó 5 frt, lelkésznek 1 frt 24 kr, Borzova 1 frt, Csaholcz 2 frt, lelkésznek 2 frt, Istvándi lelkésznek 2 frt, Vetés 6 frt lelkésznek 2 frt 50 kr, tanítónak 1 frt 50 kr, T.-Szarka Boldisár ur a lelkésznek 2 frt, Kis György ur a tanítónak 1 frt, Nagy-Géc 2 frt 50, lelkésznek 50 kr, Tyukod 4 frt 82 kr, Györgytelek 11 frt 50 kr, Kocsord 1 frt, lelkésznek 1 frt, tanítónak 1 frt, Tunyog 2 frt 54 kr, lelkésznek 2 frt, tanítónak 1 frt, Keér 1 frt 50 kr, Nábrád 2 frt 50 kr, lelkésznek 2 frt 50 kr, Fehér-Gyarmat 4 frt, Kis-Ar 1 frt 50 kr, lelkésznek 1 frt, tanítónak 50 kr, Tiszakóród 2 frt, lelkésznek 2 frt, Milota 3 frt, Czégény-Dányád 7 frt, lelkésznek 1 frt.

Szent-Király-Szabadja 9 frt 26 kr, Békés-Gyula másod izben 30 frt, lelkésznek 10 frt 50 kr, tanítónak 5 frt 10 kr, Erdélyből Bar Lajos esperes által Vajda-Hunyad,

Hosdán, Rákosd, Alpestes, Bács, Losád együtt 18 frt 69 kr, Déva, M.-Németi, M.-Solymos, Háró, Pápolts. Algyógy együtt 13 frt 31 kr, Brassó 1 frt 38 kr, Vörösmart 2 frt, Mada 10 frt, Ágya 6 frt, Búúts 17 frt 60 kr, Száldobágy 2 frt 40 kr, Berettyó Sz.-Márton 1 frt, Bojt 1 frt 87 kr, *nagy-enyedi egyház-megyéből* Egerbegy utólag 1 frt, G.-Keresztes 2 frt 9 kr, Hadrét 8 frt 35 kr, Tur 8 frt 50 kr, Gyéres 5 frt, Szentmihályfalva 1 frt, Miriszló 8 frt, Bükkös 5 frt, Lándor l.-egyh. 3 frt, Béresed 17 frt 48 kr, O.-Torda 103 forint 10 kr, Ekel 5 frt, Csepel 6 frt. *A pápai egyház megyéből* esperes Bartalos Mihály által Szent-Miklós 20 kr, Tap 1 frt, Mező-Örs 50 kr, Pér 50 kr, Szeretsen 50 kr, Takácsi 1 frt, Görsöny 1 frt, Acsád 50 kr, Mezőlak 1 frt, Czöggle 1 frt, Szalók 50 kr, Mihályháza 1 frt, Dereske 50 kr, Daka 50 kr, Borsos-Győr 50 kr, Két-tornyulak 1 frt, Noráp 50 kr, Kúp 50 kr, Ajka 50 kr, Tósok 50 kr, Nagy-Pirit 1 frt, Nyárad 5 frt, pótlék a beküldőtől 80 kr.

Kis-Marja 3 frt, Kisfalu Esztergomban 5 frt 50 kr, Farkasd Nyitraiban 24 frt, A.-Valki 2 frt 50 kr, *Vajda-Hunyad s zarándi egyház-megyéből*: Körös-Bánya 5 frt 20 kr, Brád 13 frt 50 kr, Hátszeg 8 frt, Borbát-viz és Puj 8 frt 45 kr.

Veszprémi egyház-megyéből: Iszka-Szent-György 1 frt 65 kr, Gurgo 4 frt, Moha 2 frt 12 kr, Imota 2 frt 20 kr, Hajmáskér és Soly 5 frt 63 kr, Rátoth 1 frt 55 kr, Kadarta 40 kr, Veszprém 50 frt, Sz.-Gáál 12 frt, Tót-Vásony 9 frt 37 kr, Mecs hely 5 frt 20 kr, B.-Henyé 1 frt 69 kr, Zánka 4 frt 22 kr, Felső Örs 1 frt 8 kr, Veres-Berény 1 frt, Papkeszi 1 frt 60 kr, Liter 2 frt 3 kr, Nyüved 50 kr, Örvend 5 frt 35 kr, Lakszakállas (Komárom-m.) 2 frt 70 kr, Csorvás (Békés-m.) 9 frt 30 kr, Bihar-Püspöki 8 frt, Hegyköz-Pályi 2 frt 75 kr, Sárkeresztes 4 frt 60 kr, Monosló (Zala-m.) 3 frt, Kis-Mánya 11 frt, Martos (Komárom-m.) 2 frt 70 kr, Siter 2 frt, Bélye (Baranya-m.) 3 frt 10 kr, Szalárd 2 frt, Deáki (Poson-m.) 1 frt 1 kr, Nagy és Kis-Keszi (Komárom-m.) 5 frt, Alsó-Szöllös (Nyitra-m.) 3 frt 60 kr, Harmacz és Martonfalva (Gömör-m.) 3 frt 59 kr, Cs.-Radvány 4 frt.

E mostani közlemény tartalma a már 4 izben közlöttekhez adatván eddig kezelésem alá bejött az egyház részére 3095 frt 38 kr, a lelkésznek 74 frt 99 kr, a tanítónak 26 frt 60 kr.*) A mélyen súlytott szegedi hitrokonok nevében hálás köszönet nyilvánításával közzé tette: M.-Berény, 1880. év febr. 23. **Tury Dániel** m. k. ref. lelkész s. e. m. pénztárnok.

Hálás köszönetem kifejezése mellett nyilvánosan hozom az adakozók tudomására, hogy a *körös-völgyi* árvíz-károsult ref. egyházak és egyházhivatalnokok részére, a békés-bánati ref. egyház-megyéből mai napon ujabbban 346 frt 27 kr. kegyadomány küldetett be általam az egyházkerületi pénztárba; és pedig a nagy-zeréndi ref. egyház részére 62 frt 83 kr, a fekete-gyarmati ref. egyház részére 62 frt 83 kr, a bél-zeréndi ref. egyház részére 112 frt 44 kr; a bél-zeréndi ref. lelkész részére 62 frt 20 kr, a bél-zeréndi ref. tanító részére 45 frt 97 kr.

Ez összeghez járultak: a m.-ittebei ref. egyház 21 frt 27 krral; a kovács-házai egyház 5 frttal; a gyomai ref. egyház pénztára 20 frttal; a gy.-várii ref. egyház gyűjtése 35 frttal; a m.-berényi ref. egyház gyűjtése 12 frttal; H.-M.-Vásárhelyről összesen 11 temetkezési társulat pénztára 161 frttal; a körös-tarcsai ref. egyház gyűjtése 92 frttal. — Az 1-ső és ezen 2 ik küldemény összege **809 frt 4 kr.** — Körös-Tarcsa, 1880. febr. 24-én.

Szabó János, esperes.

Szerkesztői üzenet.

St. A. urnak F.-Almásan. Czikkét vettem s adom.

* A Prot. E. és I. Lap ntü. szerkesztőségét tisztelettel kérem ezen közleménynek is felvételére. **T. D.**

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joo István.**

Főmunkatárs: **Tóth Sámuel.**